

PRZYSPORZYĆ (46) *vb pf*

o jasne.

inf przysporzyć (20). ◇ *fut* 2 sg przysporzysz (1). ◇ 3 sg przysporzy (9). ◇ *praet* 1 sg *m* -m przysporzył (1). ◇ 3 sg *m* przysporzył (2). [*f* przysporzyła.] *n* przysporzyło (1). ◇ 1 *pl m pers* -chmy przysporzyli (1). ◇ *imp* 2 sg przyspórz (7); -órz (2), -(o)rz (5). ◇ 3 sg niech przysporzy (1). ◇ *con* 1 sg *m* bych przysporzył (1). ◇ 2 sg *m* byś przysporzył (1). ◇ 1 *pl m pers* byśmy przysporzyli (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Dokładając czegoś, powiększyć ilość, przydać, pomnożyć, spotęgować; przyczynić czegoś; adaugere Vulg; addere, augere Cn (44) :*

a. *O ilości lub wartości materialnej (18) :* Wey świete rzeczy do nieba Idą wzgore [*na wadze, na której wąż uczynki zmarłego*] a czoż trzeba Alie chcemyli przysporzicz Muffyémý [!] famego włożycz Ac nam będzie ciężko dzwigać Syłny brzuch mą *RejKup* cc6.

przysporzyć czego (3): Kiedy przeminie mieliąc/ rosprzedamy thowáry: A Sobbothá/ othworzemy zboże: ábyłmy vmnieyfyli miáry/ á przyśporzyli gwichtow/ y podrzucyli wagi nieśpráwne *Leop Am* 8/5. *Cf* [*przysporzyć czego komu*]; »wagi przysporzyć«.

przysporzyć czego komu (1): [á nie tylko że mu [*Aleksander królowi Indii*] páństvá iego niewziął/ ále mu go ielścże przyśporzył. *LorichKosz* 125v (*Linde*).] *Cf* »sobie przysporzyć«.

przysporzyć co (3): *KwiatKsiąż* Hv; Tantum in aerarium pecuniae invexit, Táką Summę pieniędzy do skárbu wniósł/ przysporził. *Mącz* 477c; [*Ekonom* I3v]. *Cf* »sobie przysporzyć«.

Zwroty: »sobie przysporzyć« [*w tym: czego (1), co (1)*] (2): Káždy więc tám z ofobná ná śwá nędzę płáczę/ Mowiąc: za nam nie lepiej było śpráwiedliwie/ Obchodzić śie ná świecie s káżdym/ á cnotliwie. Y cożechmy nędznicy śobie przyśporzyli/ Tuchmy wiecznie zginęli/ á tám tego zbyli. *RejWiz* 162v, 186v.

»sowito przysporzyć« (1): A gdy iuż ná tym gruncie [*tj. łasce Pańskiej*] fundáment záłożyłz/ Iuż śobie káżdey rzeczy śowito przyśporzyłz. *RejWiz* 186v.

»wagi przysporzyć« (1): Wieć świece na wirśchu mieway A śpotku zlego dobyway. Mozeż też wagy przyśporzyć Do pieprzu kamikow wlozyć. *RejKup* e2v.

Szeregi: »przysporzyć a rozmnożyć« (1): A o tym śię nawięcey śtarác mamy/ ízebyłmy ty [*pisma i księgi*] ktorychelmy od przodkow názych dołtali/ ielślibłmy śami śnadź ich przysporzić a rozmnożyć [!] niemogli/ potomnym ludziom całe á nienaruśzone zośtawiali *KwiatKsiąż* Hv.

[»zarobić albo przysporzyć«: Powinna też wśzelka zona [...] pilna być/ a to czo Mąż zarobi albo przysporzi: pilnie zachowác/ y poźitecznie śprawowác *Ekonom* I3v.]

Przen (2) :

przysporzyć czego (1): bácznie czyni kto śię zámyka/ á śpraw y nawiętych ná ten czás nie przypuścza/ á o pośpiech śpráwom nie dba. Wiedząc iż rozmowá z Pánem Bogiem nic nie omieśzka/ á odpráwy przyśporzy. *SkarKaz* 609b.

przysporzyć co (1): Bo bych ya śelcz kroć vmorził Czáło świe czoś bych przysporził *RejKup* x2v.

a. *O Bogu jako sprawcy [w tym: kogo, czego a. ile kogo (6)] (9) :* Alie kthofz śnac drzwi othworzył O wo Pan Bog czo przysporzył Złásky śwey kogo dobrego Ze mie pocieśzy śmutmego [!] *RejKup* p7.

przysporzyć komu (4): *Leop 2.Reg 24/3*; Boć on fwoią łáfkáwością iest gotow kázdemu; A gdy rękę fwą otworzy/ wżego dobrá nam przyśporzy *ArtKanc T9. Cf* »więcej przysporzyć«.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Pánie/ [...] iefli nas w tych márných omyłkach fwiátá tego [...] ták zániechác á zápomnieć raczifz/ pewnie nas nic nie ruży y to fwięte vpominánie twoie [...] áni ty wdzyęcne obietnice twoie/ iż nam w ten czás obiecufz przyśporzyć wfzytkie⁸⁰/ częgo iedno potrzebuie człowieczeńftwo náfze. *RejPos* [219]v.

Zwroty: »hojnie przysporzyć« (2): Iużći potym káżdá rzecz przydzye náwfzem fnádnie/ Ani fám wzwielf fkáđci co bez czáfu przypádnie. Boć iuż zewfżąd popłynie/ Pan hojnie przyśporzy/ A zewfżąd wfzytko dobre náwfzem fie otworzy. *RejWiz 192v; RejPos* [219]v.

»[komu] więcej przysporzyć« [*w tym: kogo* (1)] (2): [*Pan*] Tu na Swjeczie niemały czas Wiele czierpiá dlá grzefnychnas A chcząc nam węczey przifporzicz Dał fię na koniec vmorzicz *RejKup* f4v; Pánie/ przyśporzże nam węczey w tych dziefiefyfzych czáfiech náfzypoch niebefpiecznych tych Ianow/ áby nam opowiedáli o tobie/ y o tym fwiętym miłofierdziu twoim *RejPos* [278].

Szeregi: »przysporzyć i opatrzeć« (1): A hojnie chcefz [*o Panie*] przyśporzyć y opatrzeć wfzytki potrzeby náfze. *RejPos* [219]v.

»przymnożyć a przysporzyć« (1): Przymnożć á przyśporz Pánie Boże [*Adaugeat Dominus Deus*] ludu pánu memu Krolowi thák wiele iáko go theraz iefth *Leop 2.Reg 24/3*.

Przen (1) :

Szereg: »rozmnożyć i przysporzyć« (1): A ktory dodáie náfienia íieiącemu; doda też chlebá ku iedzeniu; y rozmnoży záfiewki wáfze/ y przyśporzy vrodzáiow fprawiedliwóści wáfzey [*et multiplicabit ... et augebit*]. *WujNT 2.Cor 9/10*.

b. *O intensywności lub wielkości* [*w tym: czego* (24)] (26) : *GliczKsiqz P5v*; Iż ten człowiek nie miał zupełny wiáry w fobie/ iedno máłá ifkierkę [...]. Pátrzayże iáko thu wnet Pan pociągnie káżdego do fiebie/ by iedno namnieyfzy początek vczynił o nim wiáry á nadzieie fwoiey (*marg*) Początek wiáry wiele przyśporzyć może. (-) *RejPos 244v*; Ale ty fwięty królu [*Włodzisławie*] Pomoż mi chuciá fwoią/ á przyśporz wymowy/ Abych twá fławną bitwę mógl opifác fłowy/ Któráś miał z Amuratem przy niefczefný Wárníe *KochFrag 41*.

przysporzyć komu (2): A też nie dármó oná przypowieść vroflá/ Iż przygodá nigdy fámá nie przydzye/ ábowiem komu iá poruczáfz ten cí iey iefcze przyśporzy. *RejZwierc 139v. Cf Zwrot*.

[*przysporzyć ile czego*: Sprofna Iędzá/ zarázém chybki biég podáłá/ Do Hiárba Królá/ iego fercé rozzarzyłá Swá powieściá/ á gniewu węcéy przyśporzyłá [*aggerat iras IV 197*]. *VergKoch 98.*]

przysporzyć ile razy więcej (1): Możem tho wfyfko fład obáczyć/ iż yáko zlá zóná wyele złego nábroi záwfle/ ták dobrá tyle troye może przyśporzyć *GliczKsiqz P5v*.

W przeciwstawieniu: »umorzyć ... przysporzyć« (1): [*o cnocie*] Głód iey nie vmorzy/ Złoto nie przyśporzy. *PudłFr 4*.

[*Ze zdaniem dopełnieniowym*: Nic nieprzewedzie ná nim nieprzyiáciel/ á fyn niepráwóci nieprzyśporzy by miał fkodzic [*filius iniquitatis non apponet nocere ei*] *Leop Ps 88/23.*]

Zwrot: »przysporzyć sobie [czym]« (1): druga [*białagłowa*] ktora powážna iest z przyrodzenia/ wiele przyśporzy fobie oney powági/ vbiorem/ y obyczáymi do tego fpofobnemi. *GórnDworz X3v*.

Przen [komu] (1) : Klędy by worek bogatego złotą Mógł człowiekowi przysporzyć żywota: Y lam bych się iuż iał pieniądze chować/ Ze bych się miał czym śmierci odkupować. *KochFr* 31.

α. O Bogu jako sprawcy [w tym: komu (13)] (19) : *SeklPieś* 19v; *RejKup* Z; *Leop* 1.Reg 20/13, 2.Reg 24/3; Dayże mi thy kłiaźzki prawdy swoiey moy miły Pánie/ á odwiedź mię od inych plotek á wymyłow fwiáthá tego. Przysporzże mi wiary y vmieięthności *RejAp* 88v; Pánie [...] zwolennicy twoi fwięci tuż łtoiac około ciebie/ wołáli do ciebie prośząc cie/ ábyś im przysporzył wiary ich rozumieiac [...] iż v ciebie nic zacnieyższego nie máłz/ iáko wierne ferce człowieká nędznego. *RejPos* 311, 51v, 67, 67v, 126, 239 (9); Láłká twa święta niechay będzie známi/ Bo nic dobręgo nie vczynim lámi: Mnóz w nas nádzieię/ przysporz prawéy wiary *KochFrag* 29.

przysporzyć kim, czym (2): Wielkám gim droge otworzył A czem tym nić nieprzysporzył. Do miłofierdzia swoiego/ Przed się nikt niepylen tego. *RejKup* b5; Boże z wyfokości/ Duchem swoim przysporz nam ferca łtałości. *ArtKanc* K18v.

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe (1): [*Pan mówi do Apostołów*] iż tego iest potrzebá/ ábych ia fzedł y pośłał wam Duchá swoiego świętego/ który iest práwy pocieźyciel wśytkich vpádłych myśli ludzkich/ który wam wiele przysporzyć może/ ku wyrozumieniu w náukach wáłzych/ ktore o mnie czynić będziecie *RejPos* 129v.

Szeregi: »przysporzyć a podeprzeć« (1): O iuż miły Pánie prósimy ábyś nam raczył przysporzyć á podeprzeć tey wiary náłzey/ ktora nam co dáley to więcey łmákuie w fercach náłzych. *RejPos* 67.

»przysporzyć i pożyczyć« (1): [*wspominamy świętą wiarę i doskonałość męczenników*] prośząc Páná náłzego/ áby tákież myłlam y fercom náłzym tákieyże wiary/ y tákieyże łprawy/ przysporzyć y pożyczyć raczył. *RejPos* 339v.

2. Spowodować, wywołać coś; efficere Cn (2) :

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): A tenże tho Pan z łálki fwey/ kthemu ielźcze przysporzyć będzie raczył/ iż W.K.M. rozmiłowawłszy się tych tho poddanych swoich/ á tego to narodu włáwnego fwego [...] rozmiłuielź się y thego ięzyká fwego przyrodzonego [...] y piłmá przezeń vczynionego. *RejPos* A3.

Zwrot: »śmiechu przysporzyć« (1): A on rzekł. A Ktoś ty? Odpowiedział mu/ Iam iest Kozieł. A páchołek záraz/ kiedyś kozieł/ thedy w chlewie twa gośpodá. To tu y włyśzał/ táką odpowiedź iákiej nie czekał/ j to łłowo dwu wykłádne Kozieł/ łmiechu przysporzyło. *GórnDworz* P8v.

Synonimy: 1. przyczynić, przydać, przymnożyć.

Formacje współrdzenne cf SPORZYĆ.

Cf **PRZYSPORZENIE, PRZYSPORZONY**